

Prima instanță: Curtea de Apel Chișinău – V. Negru, E. Palanciuc, I. Dutca

## DECIZIE

22 decembrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența  
Președinte, judecător  
Judecători

Aliona Miron  
Aliona Donos  
Diana Stănilă

examinând recursurile depuse de Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova și Serviciul de Informații și Securitate,

în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Partidul Politic „Șansă” împotriva Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, terț Serviciul de Informații și Securitate cu privire la anularea Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 92 din 03 noiembrie 2023,

împotriva hotărârii din 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a anulat Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 92 din 03 noiembrie 2023,

### c o n s t a t ă :

La data de 04 noiembrie 2023, Partidul Politic „Șansă” (în continuare – P.P. „Șansă”) a depus cerere de chemare în judecată la Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani împotriva Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (în continuate – CSE), prin care a solicitat anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 și restabilirea drepturilor electorale pentru toți candidații P.P. „Șansă” (f.d. 5-34, Vol. I).

În motivarea acțiunii, P.P. „Șansă” a indicat că la 03 noiembrie 2023, CSE a emis Dispoziția nr. 92, prin care a dispus:

1. [...].

1.1. Prin derogare de la prevederile art. 72 alin. (4), art. 102 alin. (2) și (5) din Codul electoral nr. 325/2022, s-a anulat înregistrarea concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

1.2. Comisia Electorală Centrală, prin intermediul consiliilor electorale de circumscripție, va asigura informarea imediată despre măsură a tuturor birourilor

electorale ale secțiilor de votare, care, cel târziu până la sfârșitul zilei de 04 noiembrie 2023, în conformitate cu prevederile art. 72 alin. (4) din Codul electoral nr. 325/2022, vor aplica ștampila cu mențiunea „Retras” în toate buletinele de vot, în dreptul tuturor concurenților electorali din partea P.P. „Șansă”.

A notat că, în motivarea acestei depoziii CSE s-a rezumat la unele constatări din partea Serviciului de Informații și Securitate (în continuare – SIS) cu privire la unele investigații și preținse acțiuni de corupere a alegătorilor și necesitatea asigurării securității statului de influențe externe.

P.P. „Șansă” a menționat că, prin actul administrativ individual defavorabil a fost sancționat cu cea mai gravă sancțiune de ordin electoral posibilă și anume anularea înregistrării tuturor candidaților din partea P.P. „Șansă”.

Reclamantul a invocat că prin acest act administrativ este prejudecat grav, i se încalcă drepturile fundamentale la alegeri libere, este restrâns dreptul fundamental de a fi ales, este restrâns grav dreptul la libera exprimare, este discriminat în raport cu alți concurenți electorali, nu i se asigură condiții echitabile la o campanie electorală în conformitate cu principiile constituționale și Codul electoral.

P.P. „Șansă” a relatat circumstanțele care au avut loc până la emiterea actului administrativ contestat.

Astfel, la 24 februarie 2022 Parlamentul a adoptat hotărârea nr. 41 privind declararea stării de urgență. Motivul stării de urgență a fost declarat conflictul militar din țara vecină, pericolul securității regionale. Parlamentul a acordat competențe CSE reieșind din prevederile Legii nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război. Aceste competențe au fost acordate în vederea soluționării problemelor stringente care reies exclusiv din situația care a generat instituirea stării de urgență. Starea de urgență a fost prelungită de multe ori.

Prin hotărârea Parlamentului nr. 274 din 21 septembrie 2023, la solicitarea CSE și Guvernului, iarăși a fost prelungită starea de urgență încă pentru 60 de zile. Potrivit notei informative și declarațiilor Prim-ministrului în plenul Parlamentului necesitatea prelungirii stării de urgență a fost dictată de ostilitățile militare din Ucraina, suprapunerea cu criza energetică, potențiala criză a refugiaților, fapte ce pot afecta securitatea națională.

P.P. „Șansă” a subliniat că anterior atât Guvernul, cât și CSE, nu și-a depășit mandatul și nu a impus alte restricții ale drepturilor fundamentale, precum dreptul la întruniri, etc. Nici în raportul CSE, nici în declarațiile Prim-ministrului din plen nu au fost oferite date și informații prin care s-ar constata anumite amenințări la securitatea națională generate de alegeri. Astfel, atunci când s-a instituit starea de urgență și la prelungirea acesteia, s-a indicat expres că, această stare de urgență nu va afecta desfășurarea alegerilor locale generale din data de 05 noiembrie 2023. Parlamentul expres a indicat în hotărârea sa că, efectele stării de urgență nu se pot extinde față de alegeri și, respectiv procedurile electorale.

În opinia reclamantului CSE și-a depășit grav competențele delegate de Parlament, implicându-se ilegal în procesul electoral din Republica Moldova și substituind organele electorale.

În acest sens a menționat că prin Dispoziția nr. 92 din 03 noiembrie 2023, s-au făcut derogări inadmisibile de la prevederile Codului electoral și astfel, prin ignorarea

tuturor procedurilor legale cu privire la sancționarea unui concurent electoral și anularea înregistrării acestuia, reclamantul este afectat grav și i se încălcă drepturile fundamentale la alegeri libere și dreptul de a fi ales, principii garantate de jurisprudența națională și internațională.

A considerat că CSE și-a depășit grav competența atribuindu-și ilegal competența Parlamentului de legiferare, anulând absolut nejustificat capitole întregi din Codul electoral. Nici Legea nr. 212/2004, dar nici hotărârea Parlamentului nu a acordat dreptul Comisiei de legiferare, de substituie a Parlamentului, a Comisiei Electorale Centrale sau a autorităților funcționale în totalitate.

Reclamantul a subliniat că CSE a fost abilitată să ia măsuri legate de depășirea stării de urgență și doar atât. Aceste măsuri se rezumă la problematica energetică, depășirea consecințelor fluxului de migrați din Ucraina și anumite măsuri economice generate de conflictul din țara vecină, nimic mai mult.

P.P. „Șansă” a punctat că nu există nici o urgență legată de riscuri sau amenințări pentru securitatea statului, după cum se menționează în dispoziție, anume din partea reclamantului. Acuzațiile aduse partidului sunt de-a dreptul aberante și ridicole. Nu există nici un act juridic definitiv sau vreo sentință de judecată care ar stabili vinovăția reclamantului ca o entitate juridică colectivă în privința acelor grave acuzații aduse. Motivele legate de război hibrid și amenințări din partea Federației Ruse sunt falsuri ordinare și care nu au nimic comun cu activitatea reclamantului care se ghidează strict de lege, iar candidații acestuia participă în campanie electorală, respectând principiile uni proces electoral corect și legal.

Mai mult, instituțiile statului, dacă au anumite dubii sau probe de comitere a unor infracțiuni, urmează să acționeze respectând procedurile legale corespunzătoare potrivit legislației procesual penale și cu respectarea principiului de nevinovăție, principiului individualizării pedepsei, cu asigurarea unui proces contradictoriu și echitabil, fiecare să aibă dreptul la apărare.

Astfel, în cazul în care autoritățile au depistat cazuri de corupere a alegătorilor sau finanțare ilegală, trebuiau să ia măsuri individuale pe fiecare caz în parte în baza probelor, iar persoanele vinovate să fie trase la răspundere. În loc să investigheze fiecare caz separat, CSE împreună cu SIS au decis să eludeze toate procedurile legale posibile și să pedepsească, fără judecată tot partidul cu tot cu acei cca 700 de candidați la funcția de primar și peste 6 000 de candidați la funcția de consilieri locali și raionali.

P.P. „Șansă” a evidențiat că CSE nu a avut nici un drept legal să se substituie organelor electorale. Totodată, a menționat că în perioada electorală, toate contestațiile se examinează în regim urgent – maxim 3 zile, dar nu mai târziu de ziua alegerilor. Astfel, în cazul în care existau probe concludente și temeuri juridice de anulare a unor candidați atunci probele respective urmau a fi transmise către acele organe electorale care, potrivit competenței urmau să ia deciziile de rigoare, dar într-un proces individual și în baza unor criterii obiective. Astfel, nu era nevoie de nicio urgență și organ excepțional.

În opinia reclamantului argumentarea CSE bazată pe unele informații de la SIS cu privire la unele pretinse acțiuni de destabilizare, corupere sau implicare a factorilor externi, nu au nicio legătură cu P.P. „Șansă”. În afară de niște presupuneri și acțiuni provocatoare din partea unor oponenți politici nu există nici o probă, nemaivorbind

de vreun act juridic definitiv în acest sens. Prin urmare, CSE nu a motivat niciun caracterul excepțional al acestei măsuri, element obligatoriu în asemenea situații pentru a evita abuzurile autorităților și încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

P.P. „Șansă” a indicat că CSE a impus restricții total nemotivate și disproportionale, fiind grav încălcate prevederile Constituției și Convenției europene, or prin Dispoziția nr. 92 din 03 noiembrie 2023 a restrâns unele drepturi și libertăți ale cetățenilor sau a creat premise pentru fentarea drepturilor constituționale ale acestora, ignorând și omițând aplicabilitatea în timp, în pofida testului de proporționalitate statuat expres în art. 54 din Constituția Republicii Moldova.

A mai menționat că CSE nu a motivat în ce măsură competențele ordinare ale executivului sau regulatorului electoral sunt insuficiente pentru depășirea riscurilor presupuse și menționate în contextul situației de criză și în ce măsură derogarea de la lege și preluarea competențelor unui organ autonom poate compensa deficiența în discuție. Nu a existat nicio motivare care să reflecte standardul proporționalității, în privința retracțiilor privind dreptul de a fi ales, libertatea de expresie, dreptul la informare, drepturi violate din dispoziția contestată.

Autoritatea pârâtă, practic în tot textul actului administrativ dă dovadă de părtinire și rea credință de neimaginat. Unicul principiu de care s-a ghidat CSE este principiul prezumției de vinovăție. Fără nici o probă directă, doar în baza unor presupuneri din partea SIS și a emis deja rechizitoriul contra P.P. „Șansă”.

Reclamantul a indicat că anularea înregistrării este cea mai dură sancțiune electorală. Interpretarea și aplicarea prevederilor art.102 alin. (5) din Codul electoral, trebuie să fie certă și accesibilă. Aceste norme se interpretează strict conform conținutului său și nu pot fi deduse și interpretate reieșind din propriile presupuneri ale unor realități. În caz contrar sunt în fața unei discreții arbitrar inadmisibile din partea unei autorități publice.

P.P. „Șansă” a evidențiat că unul din principiile generale ale activității autorității publice este principiul legalității, conform căruia autoritățile publice trebuie să acționeze în conformitate cu legea. Astfel, chiar dacă prin actul administrativ unde se manifestă puterea discreționară se referă la aspectele care, într-un cadru legal, conferă autorității publice CSE sau SIS o anumită libertate de decizie, acest lucru nu presupune în nici un caz devierea de la litera legii, or, decizia luată în mod discreționar, trebuie să fie una optimă, să corespundă finalității actului, sensului legislației în vigoare, principiilor generale ale dreptului intern și internațional, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, deci să corespundă scopului urmărit, care alcătuiește esența „dreptului discreționar”, a cărui realizare se efectuează cu respectarea principiilor legalității, oportunității și a echității.

Respectiv, autoritatea pârâtă în cadrul puterii sale discreționare, având obligația de a explica de ce a adoptat o anumită conduită din mai multe posibile, nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul legii. Or, puterea discreționară nu trebuie confundată cu posibilitatea de a acționa arbitrar sau fără control, cum se pare că, ar sugera-o utilizarea cuvântului „discreționar”.

În acest context reclamantul a menționat că atunci când decizia administrativă nu respectă limitele exterioare pe care legea le stabilește puterii discreționare a

administrației, intervine excesul de putere, motiv pentru care actul de constatare este ilegal.

P.P. „Șansă” a indicat că prin actul administrativ contestat i s-au încălcat unele drepturi fundamentale și anume dreptul la alegeri libere, precum și dreptul de a fi ales.

La 05 noiembrie 2023 și 07 noiembrie 2023, P.P. „Șansă” a depus cereri suplimentare la acțiunea inițială, prin care a relatat caracterul arbitrar al Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023.

În acest sens a menționat că din textul actului contestat, se reține că, acesta ar fi fost emis în baza scrisorii SIS nr. E/11772 din 03 noiembrie 2023, în care s-a specificat că, chipurile au fost identificate acțiuni ale unor concurenți electorali, care atentează grav și într-o manieră ireversibilă asupra desfășurării neviciate a exercitiului electoral, prin alterarea masivă, la nivel național, a voinței libere a cetățenilor și utilizarea în acest scop a unor metode interzise de lege, care nu corespund conceptului de desfășurare corectă a campaniei electorale.

Potrivit aceleiași dispoziții, SIS a identificat activități de influențare a proceselor electorale pe tot teritoriul țării în scopul promovării intereselor statului străin – Federația Rusă – prin intermediul unui grup criminal organizat condus de cetățeanul Ilan Șor, iar SIS, de comun cu Inspectoratul General de Poliție, Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție, a depistat și a documentat oferirea către P.P. „Șansă”, care participă la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023 și este controlat de Ilan Șor, a fondurilor financiare în proporții deosebit de mari, de proveniență externă și utilizarea acestora de către concurentul electoral contrar procedurilor stabilite de legislație, prin subminarea proceselor democratice, implicit cele electorale (fonduri care au fost utilizate de către concurentul electoral pentru finanțarea ilegală a campaniei electorale pe coordonatele de corupere politică a candidaților, coruperea alegătorilor și manipularea opiniei publice).

P.P. „Șansă” respinge insinuările CSE și cele ale SIS, ca fiind absolut false, deoarece ele se bazează pe niște informații care nu corespund atât circumstanțelor faptice ale cazului, cât și prevederilor legii.

În opinia reclamantului, atât CSE, cât și SIS, au dat dovada transformării în agenți electorali ai partidului de guvernământ, având un singur scop - ajutarea acestuia să scape, prin înlăturarea din cursa electorală, de un concurent electoral, care se află în ascensiune, fiind susținut masiv de poporul Republicii Moldova.

Reclamantul a susținut că anume CSE și SIS au viciat iremediabil procesele democratice din Republica Moldova, transformând alegerile din 05 noiembrie 2023 într-o farsă, care afectează negativ exprimare liberă a voinței poporului, Dispoziția contestată fiind una arbitrară, ilegală și vădit în contradicție cu prevederile Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului.

P.P. „Șansă” a evidențiat că nu promovează și niciodată nu a promovat interesele statului străin – Federația Rusă, așa cum invocă Comisia în dispoziția sa, or, nici documentele statutare, nici cele programatice ale Partidului nu conțin așa deziderat, și nici la ședințele organelor de conducere ale Partidului sau la adunările membrilor săi, niciodată nu s-a pus acest scop sau obiectiv. Nici CSE, nici SIS nu au prezentat careva probe pertinente, concludente, utile și veridice care ar fi dovedit acuzațiile grave, dar absolut nefondate, aduse la adresa partidului, acestea limitându-se doar la

a face niște declarații nefondate, de caracter general, abstract, care atestă lipsa de probe. Unicul interes promovat de P.P. „Șansă” fiind interesul poporului Republicii Moldova, promovarea drepturilor omului, libertăților fundamentale, edificarea statului de drept.

În scopul demonstrării caracterului fals al motivării actului administrativ contestat P.P. „Șansă” a mai menționat ca fiind falsă motivarea privind controlul partidului de către Ilan Șor, deoarece partidul este oficial creat și legal înregistrat de organele competente ale Republicii Moldova, are propriul Președinte și propriile organe de conducere, care adoptă toate deciziile din numele Partidului, iar Ilan Șor nu intră în numărul conducătorilor Partidului, ultimul fiind un lider neformal, care din cauza activității sale politice și de binefacere, îndreptată la îmbunătățirea vieții cetățenilor Republicii Moldova, se bucură de mare respect din partea membrilor de partid, la fel cum Ilan Șor de bucură de un respect deosebit în rândurile poporului Republicii Moldova.

Referitor la motivarea privind finanțarea din străinătate de către Ilan Șor și comiterea actelor de corupție, P.P. „Șansă” a menționat că Codul electoral nu interzice finanțări din străinătate, cu condiția efectuării acestei finanțări de către un cetățean al Republicii Moldova. Prin urmare, chiar și în situații ipotetice de finanțare a partidului de către Ilan Șor, această finanțare ar fi fost legală, fiind direct permisă de Codul electoral. Totuși, P.P. „Șansă” neagă primirea finanțării din străinătate, fie din partea lui Ilan Șor, fie din partea oricărei alte persoane.

Reclamantul a indicat că în urma activității CSE, au avut de suferit mai mult de 600 de candidați la funcția de primar și mai mult de 6 000 de candidați la funcția de consilier, vinovăția cărora nu fusese nici constatată, nici măcar examinată, Statul aplicând în privința candidaților P.P. „Șansă” o pedeapsă colectivă, neprevăzută de lege, fără a stabili legal fie vinovăția partidului ca o entitate politică, fie responsabilitatea fiecăruia dintre candidații partidului.

La fel a invocat caracterul fals al motivării și în partea referitoare la „manipularea opiniei publice”, or nu s-a specificat în ce constă această manipulare, cine a comis-o, când, unde și în ce circumstanțe.

Cu referire la nerespectarea standardelor și principiilor internaționale la adoptarea actului administrativ P.P. „Șansă” a exemplificat opiniile experților internaționali și anume concluziile preliminare ale misiunilor internaționale de observare a alegerilor sub egida OSCE/ODIHR, de comun acord cu Parlamentul European și Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului European.

Prin încheierea din 04 noiembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, s-a transmis Curții de Apel Chișinău, pentru examinare după competență, acțiunea în contencios administrativ depusă de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 (f.d. 41-42, Vol. I).

Curtea de Apel Chișinău prin încheierea din 04 noiembrie 2023 a ridicat conflict negativ între completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău și completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, a transmis dosarul la Curtea Supremă de Justiție, pentru soluționarea conflictului negativ de competență apărut(f.d. 58-62, Vol. I).

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 04 noiembrie 2023, s-a constatat competența Curții de Apel Chișinău la examinarea cauzei de contencios administrativ, intentată la acțiunea înaintată de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023(f.d. 67-72, Vol. I).

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 04 noiembrie 2023, s-a atras în proces, în calitate de terț, Serviciul de Informații și Securitate (f.d. 127-129, Vol. I).

Prin încheierea din 05 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate depusă de CSE, în cadrul examinării cauzei de contencios administrativ, intentate la acțiunea înaintată de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023, a dispus transmiterea dosarului către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, pentru soluționarea cererii depuse de CSE privind controlul constituționalității prevederilor art. 225 alin. (3) lit. e) din Codul administrativ, examinarea cauzei de contencios administrativ a fost amânată până la pronunțarea Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra excepției de neconstituționalitate (f.d. 213-218, Vol. I).

Totodată, prin încheierea din 05 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a respins cererea înaintată de P.P. „Șansă” cu privire la suspendarea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023, ca fiind neîntemeiată (f.d. 225-229, Vol. I).

Prin Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 240g/2023 din 09 noiembrie 2023, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă sesizarea cu privire la excepția de neconstituționalitate a art. 225 alin. (3) lit. e) din Codul administrativ, ridicată de reprezentantul CSE, parte în dosarul nr. 3-193/23, pendinte la Curtea de Apel Chișinău (f.d. 36-38, Vol. II).

Prin încheierea din 30 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a declarat inadmisibilă acțiunea înaintată de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023. S-a explicat reclamantului P.P. „Șansă” că, declararea acțiunii inadmisibilă în temeiul art. 207 alin. (2) lit. e) din Codul administrativ, exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant cu aceeași acțiune (f.d. 99-117, Vol. II).

Prin decizia din 06 decembrie 2023 a Curții Supreme de Justiție, s-a admis recursul depus de P.P. „Șansă”. S-a anulat încheierea din 30 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 și s-a restituit cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în același complet de judecată (f.d. 39-57, Vol. III).

Prin încheierea din 08 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins ca neîntemeiată cererea depusă de Partidul Politic ”Șansa” cu privire la atragerea în proces, în calitate de terți, a candidaților la funcția de consilieri locali/raionali și primari, desemnați din partea P.P. „Șansă”, conform listei anexate, în cauza de contencios administrativ la acțiunea înaintată de P.P. „Șansă” împotriva CSE cu privire la anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 (f.d. 61-65, Vol. III).

Prin hotărârea din 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a anulat Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023 și s-a menționat că actul administrativ normativ anulat – Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023, nu produce efecte

juridice din momentul în care hotărârea devine definitivă. S-a obligat CSE să publice hotărârea în aceeași sursă de informare pe pagina web oficială a Guvernului (f.d. 70, 72-97, Vol. III).

Nefiind de acord cu hotărârea primei instanțe, la 14 decembrie 2023 Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a depus recurs împotriva hotărârii din 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii cu adoptarea unei noi decizii privind respingerea cererii de chemare în judecată.

În motivarea recursului Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a invocat prevederile art. 245<sup>1</sup> alin. (1) lit. f) coroborat cu lit. a) și b) din Codul administrativ, menționând că instanța nu a fost compusă conform legii, precum și faptul că interpretarea legii este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție, prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție.

În opinia autorității recurente hotărârea este bazată în mod determinate pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, or la invocarea lipsei competenței la adoptarea Dispoziției CSE, instanța de judecată nu a ținut cont de faptul că, Dispoziția a fost emisă în temeiul art. 66 lit. m) din Constituția Republicii Moldova și art. 12 din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război.

În acest sens a menționat că Parlamentul Republicii Moldova, având în vedere propunerea Guvernului Republicii Moldova, care are la bază Raportul CSE privind necesitatea declarării stării de urgență, precum și ținând cont de situația legată de securitatea regională și pericolul la adresa securității naționale, prin Hotărârea nr. 41 din 24 februarie 2022 a declarat stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pe o perioadă de 60 zile, prelungită până în prezent.

Potrivit art. 2 și 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 274/2023, abilitarea CSE de a emite dispoziții pe perioada stării de urgență în vederea punerii în executare a măsurilor prevăzute la art. 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 41/2022 privind declararea stării de urgență rămâne aplicabilă pe durata prevăzută la art. 1 din prezenta hotărâre. Dispozițiile CSE sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a reiterat că pe perioada stării de urgență, măsurile și acțiunile Comisiei sunt întreprinse transparent, echilibrat, asigurând proporționalitatea necesară pentru gestionarea crizelor, cu maximă prudență în privința limitării sau restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale.

Dispoziția nr. 92 din 03 noiembrie 2023 se încadrează în categoria de dispoziții normative și individuale ale organelor competente în domeniul planificării, organizării și coordonării activității de aplicare a măsurilor impuse de starea de urgență declarată, făcând prin aceasta incidente în privința sa toate prevederile relevante, referitoare la aceste categorii de acte, din cuprinsul Dispoziției CSE nr. 13/2022 și a Codului administrativ, care pot fi rezumate la următoarele:

- în legătură cu aspectul privind competența autorității publice de a emite actul,

- în legătură cu aspectul referitor la existența interesului public, care justifică emiterea actului administrativ.
- expus într-un mod succint, interesul public care a justificat emiterea acestui act administrativ,
- în legătură cu aspectul referitor la imposibilitatea efectivă a autorității publice de a emite actul în condiții obișnuite.

Prin urmare, intervenția CSE presupune, intrinsec, faptul că, mecanismele legale ordinare puse la dispoziția celorlalte autorități publice nu au fost apte să asigure într-o manieră suficientă excluderea riscurilor pentru care este necesară intervenția sau chiar și în situația în care acestea, fiind duse la o finalitate, în abstract, ar putea asigura eliminarea riscurilor constatate, datorită duratei de desfășurare a lor se prezintă a fi ineficiente și improprii pentru eliminarea unor pericole iminente și cu un efect ireversibil pentru interesele publice și care au fost protejate astfel prin intervenția Comisiei.

Pentru a indica cum în modul practic este întrunită această cerință autoritatea recurentă a specificat premisele care au dus la emiterea acestui act administrativ și a analizat posibilitățile oferite de cadrul normativ ordinar pentru înlăturarea acestor premise.

Astfel, datele colectate de către SIS orientate la identificarea, prevenirea și contracararea pericolelor deosebite pentru securitatea statului, atestă în prezent atingerea unui nivel fără precedent a intensității acțiunilor și faptelor săvârșite de un actor statal străin – Federația Rusă – orientate la ancorarea statului nostru, Republica Moldova, în spațiul său de influență. Mecanismul aplicat pentru materializarea acestei amenințări este de natură hibridă, urmărind în fapt, la nivel operațional, atacuri la adresa proceselor democratice și compromiterea vectorului de integrare europeană, prin:

- amplificarea tendințelor radicale, de natură separatistă, în zona de Sud a Republicii Moldova, în special în Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia;
- propagandă și alterarea spațiului informațional;
- ingerința Federației Ruse în procesul electoral din Republica Moldova;
- operațiuni subversive derulate de serviciile speciale ruse;
- exploatarea elementelor de crimă organizată ș.a.

Cu referire la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023, autoritatea recurentă a menționat că SIS a identificat activități de influențare a proceselor electorale în scopul promovării intereselor statului străin - Federația Rusă - prin intermediul unui grup criminal organizat și condus de Ilan Șor. În acest sens, SIS, de comun cu Inspectoratul General al Poliției, Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție, au depistat și documentat oferirea către P.P. „Șansă”, care a participat la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023 și controlat de Ilan Șor, a fondurilor financiare în proporții deosebit de mari, de proveniență externă, și utilizarea acestora de către concurentul electoral contrar procedurilor stabilite de legislație, prin subminarea proceselor democratice implicit cele electorale. Aceste fonduri sunt utilizate de către concurentul electoral pentru finanțarea ilegală a campaniei electorale pe coordonatele:

- coruperea politică a candidaților;

- coruperea alegătorilor;
- manipularea opiniei publice.

În continuarea reflectării gravității excepționale a premiselor care au dus la necesitatea intervenției CSE, autoritatea recurentă a remarcat faptul că, în contextul faptelor menționate anterior, SIS, de comun cu Centrul Național Anticorupție, Procuratura Anticorupție, Ministerul Afacerilor Interne au derulat mai multe măsuri de competență în cadrul cauzelor penale, în cadrul cărora s-a stabilit caracterul continuu al acțiunilor subversive realizate de către Ilan Șor și grupul condus de acesta, dimensiunea de documentare fiind următoarea:

- au fost acumulate probe în peste 160 volume de dosare penale, dintre care 63 trimise în judecată;

- în dosarul penal privind finanțarea ilegală au fost documentate date în privința utilizării de către grupului criminal „ȘOR” a cca 200 milioane de lei (10 mil euro), bani utilizați inclusiv pentru finanțarea protestelor stradale și destabilizărilor din țară;

- au fost documentate acțiunile grupării „ȘOR” de a crea și finanța mai multe partide politice din țară, care să acționeze concertat, un exemplu servește ALDE, pentru care conform declarațiilor publice ale lui Ilan Șor - au fost cheltuiți 1,5 milioane dolari SUA;

- au fost antrenați peste 2500 de angajați INI, INSP, polițiști de sector, inclusiv, din cauza proporțiilor majore ale ilegalităților admise de ȘOR, au fost scoși de pe pozițiile de asigurare a siguranței cetățenilor și ordinii publice pentru implicare în documentarea acestor ilegalități.

În aceste circumstanțe CSE subliniază că nu s-a încercat o substituie totală a procedurilor și a competențelor unor alte autorități publice de către Comisie, în paralel inițiindu-se și desfășurându-se mai multe cauze penale pe marginea acțiunilor sesizate de către SIS, CNA, PA și MAI. Aceste proceduri, datorită specificului de reglementare a lor de către cadrul normativ intern se prezintă a fi absolut improprii pentru a asigura un răspuns urgent și prompt la niște riscuri iminente pentru securitatea statului și a ordinii democratice din țară.

Mai mult, legat de eliminarea acestor riscuri prin intermediul mecanismelor oferite de legislația electorală din țară, recurenta a reținut că încălcările admise de către concurenții electorali vizați în Dispoziția contestată, ar putea atrage într-adevăr și o anulare a înregistrării acestora în conformitate cu prevederile Codului electoral.

Totodată, în circumstanțele în care alegerile locale urma să se desfășoare la data de 05 noiembrie 2023, iar raportul SIS a fost finalizat și prezentat public la data de 03 noiembrie 2023, remediile legale oferite de legislația electorală, din cauza intervalului de timp restrâns până la alegeri, în egală măsură se dovedesc a fi inefficiente pentru a se asigura un răspuns prompt la încălcările și riscurile generate de acestea.

În acest sens, CSE a menționat că în preajma desfășurării unor alegeri generale locale, anularea înregistrării concurenților electorali, care au admis încălcări de lege depistate de către SIS, ar urma să fie realizată de către fiecare organ electoral, care a înregistrat concurentul electoral respectiv la nivel local. Astfel, SIS urma să se adreseze la fiecare organ electoral din țară, cu demersuri în vederea luării unor decizii de anulare a înregistrării concurenților electorali corespunzători, fie, alternativ, să se adreseze către Comisia Electorală Centrale cu demersul corespunzător, iar acesta la

rândul său, să sesizeze deja fiecare organ electoral din țară în vederea anulării înregistrării concurenților electorali vizați de analiza SIS. La caz, aceste opțiuni de intervenție nu sunt viabile în contextul cadrului temporal restrâns ce a rămas până în ziua alegerilor. Ori, într-un interval de timp foarte restrâns, de practic o zi lucrătoare urma a fi asigurată luarea deciziilor de anulare a înregistrării concurenților electorali la nivel de fiecare consiliu electoral de circumscripție, urmate de necesitatea ca, în fiecare buletin de vot, în dreptul concurentului electoral al cărei înregistrare electorală a fost anulată, biroul electoral al secției de votare să aplice ștampila cu mențiunea „Retras”.

Astfel, CSE a susținut că deși instanța de judecată a constatat preluarea atribuțiilor Comisiei Electorale în motivarea acestei concluzii invocă argumente de preluare a puterii legislative. La caz, autoritatea recurentă nu a încălcat limitele impuse de Legea nr. 212/2004 în interpretarea oferită de către Curtea Constituțională prin hotărârea nr. 17/2020 în nici un caz nu au fost preluate atribuțiile puterii legislative sau judecătorești. Acceptarea concluziilor instanței, ar lăsa fără efecte juridice Legea nr. 212/2004 și care totodată contravin spiritului acestei legi.

Totodată, autoritatea recurentă a apreciat critic și contrar circumstanțelor de fapt și de drept concluziile instanței privind interpretarea pct.6 din Hotărârea Parlamentului nr.274 din 21 septembrie 2023 potrivit căreia prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova, or prin Hotărârea Parlamentului s-a permis organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova și nici de cum nu au fost limitate sau restrânse competențele CSE. Dispoziția citată din Hotărârea Parlamentului, are ca obiect de reglementare desfășurarea scrutinului electoral în ansamblu și nu poate fi interpretată ca fiind o excepție de la art. 16 alin. (6) și 102 alin. (5) din Codul electoral.

CSE a indicat că la emiterea actului administrativ a fost respectat principiul proporționalității, fiind emis în scopul neutralizării unor activități cu impact asupra valorilor și ordinii constituționale, care se încadrează, conform art. 4 alin. (2) lit. a) din Legea securității statului nr. 618/1995, iar măsurile dispuse prin intermediul acestora se prezintă a fi potrivite pentru atingerea scopului menționat, necesare pentru atingerea scopului menționat și rezonabile.

Totodată, autoritatea recurentă a menționat că din perspectiva oportunității CSE și-a exercitat atribuțiile de apreciere a circumstanțelor necesare protejării și desfășurării normale a proceselor democratice din țară și de excludere a unor riscuri iminente pentru securitatea națională, integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării și ordinea publică, pe fundalul unei grave crize de securitate la nivel regional, generată de agresiunea armată a Ucrainei de către Federația Rusă, riscuri care au fost depistate de către SIS.

Astfel, Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023 constituie un răspuns real în contextul pericolelor deosebit de grave la adresa securității naționale, dezinformare și manipulare a opiniei publice, conform informației prezentate de către SIS, fiind adoptată legal și determinată de un interes general al societății, adoptând măsura proporțională cu obiectivul urmărit, dovedit în urma acțiunilor sesizate de către SIS, CNA, PA și MAI, analizate în cadrul procedurii administrative.

În susținerea argumentului că instanța nu a fost compusă conform legii, CSE a menționat că același complet de judecată, prin hotărârea din 12 decembrie 2023, a decis contrariul încheierii din 30 noiembrie 2023, considerând vătămăte drepturile P.P. „Șansă”. Astfel, cauza a fost examinată cu încălcarea principiului imparțialității ce trebuie evaluat, ținându-se seama de convingerea personală și comportamentul judecătorului, adică, dacă judecătorii au demonstrat părtinire sau prejudecăți personale în cauză și, de asemenea, dacă prin compunerea sa, oferă suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea sa.

La 15 decembrie 2023 SIS a depus recurs împotriva hotărârii din data de 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii cu adoptarea unei noi hotărâri privind respingerea acțiunii.

În motivarea recursului SIS a invocat prevederile art. 245<sup>1</sup>alin (1), lit. a) și d) din Codul administrativ, menționând dezacordul cu soluția adoptată.

SIS a relatat că unicul motiv reținut de către instanța de fond privind anularea Dispoziției CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023, este preluarea competenței exclusive a organului electoral, iar emițând Dispoziția, Comisia a realizat modificarea legislației, deoarece prin pct. 1 al acesteia s-a derogat de la prevederile Codului electoral.

În opinia SIS aceste afirmații nu corespund realității, deoarece CSE avea competența de a întreprinde acțiunile respective, delegate prin art. 22 alin. (1) lit. a) și i) din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război. Anume în temeiul acestor norme legale a fost emisă Dispoziția contestată, iar exercitarea atribuțiilor stabilite prin lege, nu poate fi considerată ca acțiune de legiferare și de modificare a legislației.

În susținerea celor invocate, SIS a menționat și practica judiciară pe cazuri similare unde atât Curtea de Apel Chișinău, cât și Curtea Supremă de Justiție au stabilit că CSE are competența legală de a deroga de la normele legale și de a stabili mecanismele necesare pentru depășirea situației excepționale în care se află statul.

Recurentul a mai menționat un element important în susținerea recursului și anume competența instanței judecătorești de a examina legalitatea actului contestat. În acest sens a relatat că la baza Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 a stat scrisoarea SIS, în care sunt descrise riscurile la adresa securității statului și argumentată poziția conform căreia P.P. „Șansă” este finanțat ilegal din exterior și constituie un instrument de influență a proceselor democratice din Republica Moldova de către un stat străin și de către o organizație criminală. Scrisoarea respectivă a fost prezentată instanței. De asemenea, în cadrul ședinței de judecată, la inițiativa Serviciului, instanței de fond i-au fost prezentate documente ce conțin informații atribuite la secret de stat care confirmă alegațiile Serviciului expuse în scrisoarea remisă CSE. Astfel, instanța de judecată a avut deplina competență de a examina toate materialele necesare pentru confirmarea legalității Dispoziției contestate.

La 14 decembrie 2023, ora 17:12 și la 15 decembrie 2023, ora 11:28, Curtea Supremă de Justiție a expediat prin intermediul poștei electronice, la adresa electronică a P.P. „Șansă”, pentru notificare copia recursurilor depuse de către CSE și SIS (f.d. 144, 149, Vol. III).

În conformitate cu art. 244 alin. (1) din Codul administrativ, hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs.

Conform art. 245 din Codul administrativ, recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.

Anumite aspecte ce țin de activitatea administrativă privind domenii specifice de activitate pot fi reglementate prin norme legislative speciale derogatorii de la prevederile prezentului cod numai dacă această reglementare este absolut necesară și nu contravine principiilor prezentului cod.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție remarcă că în speță P.P. „Șansă” a contestat Dispoziția CSE nr.92 din 03 noiembrie 2023, prin care s-a anulat înregistrarea concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

Hotărârea Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată public la data de 12 decembrie 2023. Conform extrasului din poșta electronică, hotărârea motivată a fost notificată CSE și SIS la 13 decembrie 2023, ora 12:14 (f.d. 98, Vol. III).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal.

Conform art. 246 alin. (1) din Codul administrativ, Curtea Supremă de Justiție examinează din oficiu admisibilitatea cererii de recurs. Dacă recursul este inadmisibil, completul din 3 judecători adoptă o încheiere irevocabilă. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.

Conform art. 247 din Codul administrativ, recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245<sup>1</sup> alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.

În speță, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a considerat oportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorităților recurente, au fost expuse cu suficientă claritate.

Examinând materialele dosarului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile depuse de către CSE și SIS urmează a fi admise, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 245<sup>1</sup> alin. (1) din Codul administrativ, recursul este admis dacă: a) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție; b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; c) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces; d) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor; e) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv; f) instanța

nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Conform art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ, în urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Potrivit art. 5 din Codul administrativ, activitatea administrativă reprezintă totalitatea actelor administrative individuale și normative, a contractelor administrative, a actelor reale, precum și a operațiunilor administrative realizate de autoritățile publice în regim de putere publică, prin care se organizează aplicarea legii și se aplică nemijlocit legea.

Conform art. 10 din Codul administrativ, actul administrativ individual este orice dispoziție, decizie sau altă măsură oficială întreprinsă de autoritatea publică pentru reglementarea unui caz individual în domeniul dreptului public, cu scopul de a produce nemijlocit efecte juridice, prin nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice de drept public.

În corespundere cu art. 12 din Codul administrativ, un act administrativ normativ este actul juridic subordonat legii adoptat, aprobat sau emis de o autoritate publică în baza prevederilor constituționale sau legale, care nu se supune controlului constituționalității și stabilește reguli de aplicare obligatorii pentru un număr nedeterminat de situații identice.

Articolul 17 din Codul administrativ statuează că, drept vătămat este orice drept sau libertate stabilită/stabilită de lege căruia/căreia i se aduce atingere prin activitate administrativă.

Conform prevederilor art. 20 alin. (1) din Codul administrativ, dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.

În corespundere cu art. 21 alin. (1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.

Reieșind din prevederile art. 22 alin. (1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.

Prin prisma art. 194 alin. (2) din Codul administrativ, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.

În sensul art. 219 alin. (1) din Codul administrativ, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Cercetând starea de fapt în baza actelor cauzei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că, la 04 noiembrie 2023, P.P. „Șansă” a înaintat acțiune în contencios administrativ împotriva CSE prin care a solicitat anularea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 privind anularea înregistrării concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

Fiind investită cu judecarea cauzei în fond, prima instanță, la caz, Curtea de Apel Chișinău, prin hotărârea din 12 decembrie 2023 a anulat Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023.

Curtea de Apel Chișinău, ca instanță de fond, în temeiul articolelor 5, 12, 17, 20, 189 alin. (1), 203, 204, 206 alin. (1) lit. e), 209 alin. (3) din Codul administrativ, a considerat acțiunea admisibilă, deoarece P.P. „Șansă” este în drept să înainteze acțiunea în contencios administrativ, iar acțiunea în control normativ, utilizată de reclamant pentru revendicarea apărării dreptului său cu privire la anularea Dispoziției CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023, nu este condiționată, la caz, de respectarea procedurii prealabile.

Cu referire la fondul acțiunii, instanța de fond, analizând circumstanțele de fapt ale cauzei, prin prisma art. 12 din Codul administrativ; art. 3 alin. (1) și (3), 4, 12 din Legea cu privire la actele normative nr.100 din 22 decembrie 2017; art. 1, 5, 12 și 22 din Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr. 212-XV din 24 iunie 2004; art. 72 și 102 alin. (2) din Codul electoral, a conchis că la emiterea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023, CSE a făcut derogări inadmisibile de la prevederile Codului electoral, substituind astfel organele electorale, or, Comisia a fost abilitată să ia măsuri doar ce țin de depășirea stării de urgență.

Curtea de Apel Chișinău a apreciat ca fiind declarativ argumentul autorității pârâte, susținut de terț, privind emiterea actului contestat cu respectarea competenței, făcând referire la art. 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 105 din 21 aprilie 2022, prin care s-a stabilit măsurile care urmează a fi întreprinse de către CSE, având în vedere că potrivit art. 6 din Hotărârea Parlamentului nr.274 din 21 septembrie 2023, s-a stabilit că, prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova.

Prin urmare, instanța de fond nu a reținut argumentele CSE și SIS cu privire la respectarea competenței prin aplicarea directă a Legii nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, deoarece potrivit art. 72 alin. (4) din Codul electoral, înregistrarea concurentului electoral poate fi anulată de organul electoral care l-a înregistrat, în baza deciziei instanței de judecată, în caz de deces al acestuia sau de survenire a condițiilor stabilite la art. 16 alin. (2), precum și în temeiul art. 102 alin. (5). Dacă concurentul electoral își retrage candidatura sau înregistrarea este anulată după tipărirea buletinelor de vot, în buletin, în dreptul acestuia, biroul electoral al secției de votare aplică ștampila cu mențiunea „Retras”.

Totodată, Curtea de Apel Chișinău, prin prisma art. 225 alin. (3) din Codul administrativ a conchis că în cazul în care au fost emise acte administrative normative referitoare la securitatea națională a Republicii Moldova, la exercitarea regimului stării excepționale, [...] instanța de judecată poate fi sesizată doar pentru exercitarea

controlului următoarelor circumstanțe [...], competența autorității publice de a emite actul, [...].

Argumentele autorității pârâte și ale terțului cu privire necesitatea emiterii Dispoziției contestate în circumstanțele pretinselor acțiuni de destabilizare, corupere sau implicarea factorilor externi, nu au fost reținute de către Curtea de Apel Chișinău, ca instanța de fond, având în vedere că, emiterea Dispoziției de către CSE a avut loc cu încălcarea competenței.

Subsidiar instanța de fond a remarcat că chiar dacă autorității publice emitente a actului normativ contestat, i s-ar fi oferit o anumită libertate de decizie, acest lucru nu presupune nici într-un caz devierea de la prevederile legii, or, decizia luată trebuie să corespundă sensului legislației în vigoare, principiilor generale ale dreptului intern și internațional, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, fiind respectat principiul legalității, oportunității și al echității.

Prin recursurile înaintate, atât CSE, cât și SIS au invocat dezacordul cu concluzia Curții de Apel Chișinău precum că emiterea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 a avut loc cu încălcarea competenței, susținând că CSE a avut competență de a adopta dispoziția contestată și de a anula înregistrarea concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

Efectuând controlul judiciar al deciziei din 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, instanța de recurs constată că prima instanță a judecat formal cauza, nu a cercetat pe deplin starea de fapt a speței și nu a dat un răspuns explicit tuturor problemelor de drept ridicate de către participanții la proces în fața instanței.

La capitolul dat instanța de recurs învederează că, respectând principiile dreptului administrativ, Curții de Apel Chișinău, ca instanței de fond îi revenea o deosebită obligație de a exercita controlul judiciar complet al actului administrativ contestat, în fapt și în drept.

Așadar, pentru a elucida aspectele abordate, instanța de recurs consideră că decizia Curții de Apel Chișinău trebuie să conțină: motivele concluziilor primei instanțe și referirea la legea guvernantă, precum și concluziile instanței de fond în urma examinării acțiunii.

La fel, instanța de recurs relevă că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Niciun fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.

Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele. Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.

Pentru a face claritate chestiunilor, ridicate în fața Completului de judecată al Curții Supreme de Justiție, se reține că prin Hotărârea Parlamentului Republicii

Moldova privind declararea stării de urgență nr. 41 din 24 februarie 2022, în temeiul art. 66 lit. m) din Constituția Republicii Moldova, art. 12 din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, având în vedere propunerea Guvernului Republicii Moldova, care are la bază Raportul CSE privind necesitatea declarării stării de urgență, precum și ținând cont de situația legată de securitatea regională și pericolul la adresa securității naționale, s-a hotărât:

Art.1. - Se declară stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pentru o perioadă de 60 de zile.

Art.2. - Pe perioada stării de urgență, Comisia pentru Situații Excepționale va emite dispoziții în vederea punerii în executare a următoarelor măsuri:

- 1) instituirea unui regim special de intrare și ieșire din țară;
- 2) stabilirea regimului special de folosire a spațiului aerian;
- 3) instituirea unui regim special de circulație pe teritoriul țării, inclusiv în ceea ce privește circulația și controlul mărfurilor;
- 4) expulzarea de pe teritoriul țării a persoanelor a căror prezență poate afecta asigurarea ordinii publice și a securității statului;
- 5) evacuarea provizorie a cetățenilor din zonele ce prezintă pericol pentru viață și asigurarea obligatorie a acestora cu locuri de cazare permanentă sau provizorie;
- 6) alocarea mijloacelor financiare pentru punerea în aplicare a dispozițiilor Comisiei pentru Situații Excepționale, în caz de necesitate;
- 7) stabilirea unui regim special de lucru pentru agenții economici și instituții publice, soluționarea altor chestiuni privind activitatea acestora, necesare desfășurării lucrărilor de salvare-deblocare și a altor lucrări de neamânat;
- 8) interzicerea desfășurării adunărilor, manifestațiilor publice și a altor acțiuni de masă;
- 9) interzicerea creării și activității formațiunilor paramilitare ale persoanelor aflate pe teritoriul statului;
- 10) dispunerea, la necesitate, a raționalizării consumului de alimente și de alte produse de strictă necesitate;
- 11) dispunerea, în caz de necesitate, a sistării temporare a livrării gazelor, energiei electrice și apei potabile;
- 12) adoptarea deciziilor necesare în scopul întreprinderii unor acțiuni rapide de asigurare cu gaze naturale, cu energie electrică și cu alte surse energetice, inclusiv prin derogare de la prevederile normative;
- 13) coordonarea activității mijloacelor de informare în masă privind:
  - a) informarea populației despre cauzele și proporțiile situației excepționale, despre măsurile întreprinse pentru prevenirea pericolului, lichidarea urmărilor acestei situații și protecția populației;
  - b) familiarizarea populației cu regulile de comportare în timpul situației excepționale;
  - c) introducerea unor reguli speciale de utilizare a mijloacelor de telecomunicații, combaterea dezinformării, a știrilor false și a discursului de ură;
- 14) interzicerea demisiei lucrătorilor, cu excepția cazurilor prevăzute de actele normative, pentru această perioadă;

15) modificarea procedurii de numire în funcție și de destituire a conducătorilor agenților economici și ai instituțiilor publice;

16) implicarea cetățenilor pentru prestări de servicii în interes public în condițiile legii;

17) efectuarea, în modul stabilit de lege, a rechizițiilor de bunuri în scopul prevenirii și lichidării consecințelor situațiilor care au impus declararea stării de urgență;

18) efectuarea acțiunilor necesare pentru protecția infrastructurii critice, precum și pentru asigurarea securității cibernetice;

19) efectuarea altor acțiuni necesare în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor situațiilor care au impus declararea stării de urgență;

20) întreprinderea măsurilor necesare pentru gestionarea fluxurilor migraționale;

21) accesarea și gestionarea asistenței internaționale pentru durata stării de urgență.

Art.3. - Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

Art.4. - Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale intră în vigoare în momentul emiterii.

Totodată, prin Hotărârea Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 274 din 21 septembrie 2023, în temeiul art. 66 lit. m) din Constituția Republicii Moldova, art. 15 și art. 18 alin. (2) din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, având în vedere propunerea Guvernului Republicii Moldova, care are la bază Raportul CSE privind necesitatea prelungirii stării de urgență, precum și ținând cont de situația legată de securitatea regională și pericolul la adresa securității naționale, s-a dispus.

Art.1. - Starea de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova, declarată prin Hotărârea Parlamentului nr. 41/2022 și prelungită prin Hotărârea Parlamentului nr. 105/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 163/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 245/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 278/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 330/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 12/2023, Hotărârea Parlamentului nr. 67/2023, Hotărârea Parlamentului nr. 133/2023 și Hotărârea Parlamentului nr. 244/2023, se prelungește cu 60 de zile începând cu data de 02 octombrie 2023.

Art.2. - Abilitarea Comisiei pentru Situații Excepționale de a emite dispoziții pe perioada stării de urgență în vederea punerii în executare a măsurilor prevăzute la art.2 din Hotărârea Parlamentului nr.41/2022 privind declararea stării de urgență rămâne aplicabilă pe durata prelungirii stării de urgență.

Art.3. - Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

Art.4. - Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale intră în vigoare în momentul emiterii.

Art.5. - Parlamentul Republicii Moldova va informa, în termen de 3 zile, Secretarul General al ONU și Secretarul General al Consiliului Europei despre prezenta hotărâre și cauzele adoptării acesteia.

Art.6. - Prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova.

Art.7. - Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării, se aduce de îndată la cunoștința populației prin mijloacele de informare în masă și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

În același context, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că art. 15 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului („Derogarea în caz de stare de urgență”), prevede că, în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice Înalță Parte Contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta Convenție, în măsura strictă în care situația o impune și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

Prin urmare, articolul 15 menționat supra, este o clauză derogatorie. Acesta oferă statelor contractante posibilitatea, în circumstanțe excepționale, de a deroga, într-un mod limitat și supravegheat, de la obligația lor de a garanta anumite drepturi și libertăți protejate prin Convenție.

Totodată, art. 15 §1 stabilește trei condiții pentru validitatea derogării și anume trebuie să existe un război sau un alt pericol public ce amenință viața națiunii; măsurile adoptate pentru a răspunde acestui război sau acestui pericol public nu trebuie să depășească măsura strictă în care situația o cere și astfel de măsuri nu trebuie să fie în contradicție cu celelalte obligații ale statului care decurg din dreptul internațional.

Sensul normal și obișnuit al sintagmei „pericol public ce amenință viața națiunii” este clar: aceasta desemnează „o situație de criză sau de pericol excepțional și iminent, care afectează întreaga populație și constituie o amenințare pentru viața organizată a comunității care alcătuiește statul” [Lawless împotriva Irlandei (nr. 3), 1961, pct. 28].

Pericolul trebuie să fie efectiv sau iminent. O criză care afectează doar o regiune a statului poate constitui un pericol public ce amenință „viața națiunii” (a se vedea, de exemplu, derogările referitoare la Irlanda de Nord în cauza Irlanda împotriva Regatului Unit, 1978, pct. 205, și cele referitoare la sudetul Turciei în cauza Aksoy împotriva Turciei, 1996, pct. 70). Criza sau pericolul trebuie să fie excepțional, adică măsurile sau restricțiile normale, permise de Convenție pentru protejarea siguranței și ordinii publice și a sănătății, trebuie să fie vădit insuficiente [Danemarca, Norvegia, Suedia și Țările de Jos împotriva Greciei („Cauza elenă”), raportul Comisiei, 1996, pct. 153].

În jurisprudența sa, CtEDO, în hotărârea în cauza Irlanda împotriva Regatului Unit, 1978, pct. 207, Curtea a statuat: „Este în primul rând obligația fiecărui stat contractant, responsabil pentru «viața națiunii (sale)», să stabilească dacă aceasta este amenințată de un «pericol public»”. Fiind în contact direct și constant cu realitățile presante ale momentului, autoritățile naționale sunt, în principiu, mai în măsură decât instanța internațională să se pronunțe cu privire la existența unui astfel de pericol, precum și cu privire la natura și amploarea derogărilor necesare pentru a-l preveni. În

consecință, marja de apreciere lăsată autorităților naționale în materie este largă. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că statele nu beneficiază de o putere nelimitată în acest domeniu. Marja națională de apreciere este însoțită de un control european (Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit, 1993, pct. 43; Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei, 2018, pct. 91; Şahin Alpay împotriva Turciei, 2018, pct. 75).

Întrucât scopul art. 15 este de a permite statelor să ia măsuri derogatorii pentru a-și proteja populația împotriva unor pericole viitoare, realitatea amenințării la adresa vieții națiunii trebuie să fie apreciată în principal în lumina faptelor cunoscute la momentul derogării.

Astfel, în contextul instituirii stării de urgență în țară prin Hotărârea Parlamentului nr. 41 din 24 februarie 2022 (prelungită ulterior), stare care survine potrivit prevederilor art. 1 din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război fie în caz de iminență a declanșării sau declanșare a unor situații excepționale cu caracter natural, tehnogen sau biologic-social, ceea ce face necesară prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor acestora, fie în cazul existenței unui pericol pentru securitatea națională sau ordinea constituțională, ceea ce face necesară apărarea statului de drept, menținerea sau restabilirea stării de legalitate, este evidentă întrunirea cerințelor prevăzute de art. 54 din Constituția Republicii Moldova, dar și de Legea nr. 212/2004, în contextul unor eventuale restrângeri ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului.

Totodată, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut în mod constant că democrația reprezintă un element fundamental al ordinii publice europene și că drepturile subiective garantate de articolul 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție, care include dreptul de a vota și dreptul de a candida la alegeri, sunt cruciale pentru stabilirea și pentru menținerea fundamentelor unei democrații coerente și efective, guvernate de preeminența dreptului (Karácsony și alții v. Ungaria [MC], 17 mai 2016, § 141; Teslenko și alții v. Federația Rusă, 5 aprilie 2022, § 117; Kalda v. Estonia (nr. 2), 6 decembrie 2022, §§ 37-38). Deși statele membre la Convenție beneficiază de o marjă de apreciere largă la limitarea exercițiului drepturilor electorale, limitarea nu trebuie să afecteze însăși esența drepturilor și să le priveze de efectivitate. De asemenea, limitarea trebuie să urmărească realizarea unui scop legitim și să utilizeze mijloace care nu sunt disproporționate (a se vedea Selahattin Demirtaş v. Turcia (nr. 2) [MC], 22 decembrie 2020, § 387; Kalda v. Estonia (nr. 2), 6 decembrie 2022, §§ 39-40).

La caz, CSE în conformitate cu art. 22 din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 132-137, art. 696), cu modificările ulterioare, art. 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 41/2022 privind declararea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 522, art. 631), cu modificările ulterioare, Hotărârea Parlamentului nr. 105/2022 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 119, art. 2161), Hotărârea Parlamentului nr. 163/2022 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 186, art. 3521), Hotărârea Parlamentului nr. 245/2022 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 245, art. 472), Hotărârea Parlamentului nr. 278/2022 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al

Republicii Moldova, 2022, nr. 307, art. 604), Hotărârea Parlamentului nr. 330/2022 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 392, art. 732), Hotărârea Parlamentului nr. 12/2023 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 31-34, art. 56), Hotărârea Parlamentului nr. 67/2023 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 112, art. 173), Hotărârea Parlamentului nr. 133/2023 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 179-181, art. 301), Hotărârea Parlamentului nr. 244/2023 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 277-281, art. 482), Hotărârea Parlamentului nr. 274/2023 privind prelungirea stării de urgență (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 366-369, art. 631), și pct. 6-9 din Regulamentul CSE, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1340/2001 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 150-151, art. 1387), cu modificările ulterioare a emis Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023, prin care a dispus:

1.1. Prin derogare de la prevederile art. 72 alin. (4), art. 102 alin. (2) și (5) din Codul electoral al Republicii Moldova nr. 325/2022, se anulează înregistrarea concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 5 noiembrie 2023.

1.2. Comisia Electorală Centrală, prin intermediul consiliilor electorale de circumscripție, va asigura informarea imediată despre prezenta măsură a tuturor birourilor electorale ale secțiilor de votare, care, cel târziu până la sfârșitul zilei de 4 noiembrie 2023, în conformitate cu prevederile art. 72 alin. (4) din Codul electoral al Republicii Moldova nr. 325/2022, vor aplica ștampila cu mențiunea „Retras” în toate buletinele de vot, în dreptul tuturor concurenților electorali din partea P.P. „Șansă”

2. Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

3. Prezenta dispoziție intră în vigoare din momentul emiterii și se publică pe pagina web oficială a Guvernului.

Potrivit pct. 7 din Regulamentul Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr. 1340 din 04 decembrie 2001, în caz de pericol și declanșare a situațiilor excepționale, Comisia analizează datele recepționate privind situația creată, studiază caracterul, cauzele declanșării și proporțiile situației excepționale, adoptă decizii cu privire la aplicarea unor măsuri urgente, precum și unor măsuri ulterioare de protecție a populației, teritoriului și patrimoniului, localizarea și lichidarea consecințelor situațiilor excepționale. Organele administrației publice centrale și locale informează Comisia despre situația creată prin intermediul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne;

La acest capitol, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție remarcă că, examinând acțiunea depusă de P.P. „Șansă” Curtea de Apel Chișinău a constatat depășirea competenței CSE la emiterea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023 și anularea înregistrării concurenților electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023, fără a efectua o analiza

desfășurată a temeiurilor faptice în baza cărora s-a decis derogarea de la prevederile art. 72 alin. (4), 102 alin. (2) și (5) din Codul electoral.

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție statuează că Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24 februarie 2022 privind declararea stării de urgență și Hotărârea Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 274 din 21 septembrie 2023, reprezintă acte normative cu forță juridică egală cu a unei legi, fiind acte de reglementare primară.

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază ca fiind neîntemeiată concluzia primei instanțe precum că la emiterea Dispoziției nr. 92 din 03 noiembrie 2023, CSE a făcut derogări inadmisibile de la prevederile Codului electoral, substituind astfel organele electorale, însă fără cercetarea fondului cauzei.

Or, din conținutul normelor citate supra rezultă cu certitudine că atât Constituția Republicii Moldova, cât și Convenția Europeană a Drepturilor Omului, autorizează restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți în condițiile legii și ale principiilor generale ale dreptului internațional chiar și în situații ordinare, cu atât mai mult această intervenție a statului este admisă în perioadele unor stări de urgență, de asediu sau de război, când se pune problema existenței unor pericole pentru securitatea națională sau ordinea constituțională, ceea ce face necesară apărarea statului de drept, menținerea sau restabilirea stării de legalitate. În cazurile date ponderea interesului social colectiv obține o preponderență suplimentară asupra intereselor particulare ale unor indivizi, chiar dacă acestea derivă din prevederile unor acte normative așa cum prevede art. 4 alin. (1) din Legea nr. 212/2004, în perioada stării de urgență, de asediu sau de război, legile și alte acte normative adoptate până la instituirea stării respective acționează în măsura în care nu contravin prezentei legi.

Doar în rezultatul examinării multiaspectuale a cauzei, cu cercetarea tuturor probelor poate fi apreciată și evaluată necesitatea restrângerii unor drepturi și libertăți, lucru care a fost omis de către prima instanță.

Mai mult, instanța de recurs apreciază ca fiind neîntemeiat argumentul Curții de Apel Chișinău, precum că la caz, nu poate fi aplicată direct Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, având în vedere că prin art.6 din Hotărârea Parlamentului nr. 274 din 21 septembrie 2023, s-a stabilit că, prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova.

În contextul problemei identificate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că prin pct. 6 din Hotărârea Parlamentului s-a permis organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova, însă nu s-a limitat sau restrâns competențele CSE în exercitarea atribuțiilor sale în contextul asigurării proceselor democratice pe teritoriul Republicii Moldova.

Prin urmare, ținând cont de cele relatate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că prima instanță nu a examinat probele necesare examinării complete și soluționării juste a cauzei.

Efectuând analiza circumstanțelor descrise supra, instanța de recurs se află în imposibilitatea de a efectua controlul de legalitate a dispoziției contestate și va remite cauza la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău pentru examinarea fondului acțiunii și a evenimentelor de fapt care au stat la baza emiterii Dispoziției nr. 92 din

03 noiembrie 2023, pentru a da răspuns la toate pretențiile expuse de reclamant și la toate contraargumentele invocate de pârât.

Mai mult, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că prin decizia din 06 decembrie 2023 a Curții Supreme de Justiție s-a anulat încheierea din 30 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care acțiunea a fost declarată inadmisibilă, restituind cauza la examinarea fondului. Respectiv, prima instanța urma să supună analizei cu suficientă precizie și să dezbată argumentele tuturor participanților la proces. Or, în cazul din speță se pretinde încălcarea unor drepturi fundamentale a unui cerc determinat de persoane.

La rândul său, examinând acțiunea instanța de fond a lăsat fără apreciere argumentele CSE și SIS cu privire necesitatea emiterii Dispoziției contestate în circumstanțele pretinselor acțiuni de destabilizare, corupere sau implicarea factorilor externi, limitându-se doar la constatarea încălcării competenței la emiterea actului administrativ contestat.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că, se pretinde că dispoziția contestată s-a emis în contextul pericolelor deosebit de grave la adresa securității naționale, prezentate de către SIS (scrisoarea nr. E/11772 din 03 noiembrie 2023), precum și ținând-se cont de faptul că în perioada recentă, datorită eforturilor conjugate ale SIS și ale altor autorități publice competente, au fost identificate acțiuni ale unor concurenți electorali care atentează grav și într-o manieră ireversibilă asupra desfășurării neviolate a exercitiului electoral, prin alterarea masivă, la nivel național, a voinței libere a cetățenilor și utilizarea, în acest sens, a unor metode interzise de lege care nu corespund conceptului de desfășurare corectă a unei campanii electorale, reținându-se considerentul că, referitor la acțiunile respective, există indicii temeinice și documentate că acestea au fost comise de către concurenții electorali cu sprijinul și implicarea unor persoane și entități din exteriorul Republicii Moldova, care urmăresc să afecteze desfășurarea normală a proceselor democratice din țară și să creeze riscuri iminente pentru securitatea națională, integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării și ordinea publică, pe fundalul unei grave crize de securitate la nivel regional, generată de agresiunea armată a Ucrainei de către Federația Rusă. Concluzia se fundamentează pe faptul că, în contextul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023, în conformitate cu Legea privind Serviciul de Informații Securitate al Republicii Moldova nr. 136/2023 și Legea securității statului nr. 618/1995, în special art. 4 alin. (2) lit. 1) din această lege, SIS a identificat activități de influențare a proceselor electorale pe tot teritoriul țării în scopul promovării intereselor statului străin - Federația Rusă - prin intermediul unui grup criminal organizat condus de cetățeanul Ilan Șor și, în acest sens, în temeiul art. 28 al Codului electoral al Republicii Moldova nr. 325/2022, SIS, de comun cu Inspectoratul General al Poliției, Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție, a depistat și a documentat oferirea către P.P. „Șansă”, care participă la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023 și este controlat de Ilan Șor, a fondurilor financiare în proporții deosebit de mari, de proveniență externă, și utilizarea acestora de către concurentul electoral contrar procedurilor stabilite de legislație, prin subminarea proceselor democratice, implicit cele electorale (fonduri care au fost utilizate de către concurentul electoral pentru finanțarea ilegală a campaniei electorale pe coordonatele de corupere politică a

candidaților; corupere alegerilor și manipularea opiniei publice). Serviciul a semnalat că prin obiectivul grupului criminal organizat de preluare a puterii în stat utilizând instrumente hibride (prin mijloace manipulative și finanțare ilicită în campanie electorală), se creează premise că, la indicația factorului extern, să fie aplicate scenarii cu impact asupra valorilor și ordinii constituționale - care se încadrează, conform art. 4 alin. (2) lit. a) din Legea securității statului nr. 618/1995, în calificativul de pericol deosebit pentru securitatea statului - subminarea ori lichidarea, prin orice formă, a suveranității, independenței sau integrității și unității teritoriale a statului.

Circumstanțele enumerate nu au fost examinate și apreciate de către Curtea de Apel Chișinău ca instanță de fond, deși această analiză trebuia să aibă loc prin prisma art. 3 și 29 din Codul administrativ și anume a scopului urmărit și a proporționalității emiterii actului administrativ contestat.

La fel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că Curtea de Apel Chișinău a examinat acțiunea depusă de P.P. „Șansă” prin prisma prevederilor legale care statuează reguli de examinare a unei acțiuni în control normativ, reținând că actul administrativ contestat Dispoziția nr. 92 din 03 noiembrie 2023 este un act administrativ cu caracter normativ.

Analizând conținutul hotărârii instanței de fond în coroborare cu actele cauzei, nu este cert contextul din care Curtea de Apel Chișinău a ajuns la această concluzie.

Prin urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție subliniază că, instanța ierarhic inferioară urma să stabilească cu precizie natura actului administrativ contestat și cercul persoanelor care sunt afectate de efectele acestuia, ținând cont de faptul că Dispoziția CSE nr. 92 din 03 noiembrie 2023 vizează doar concurenți electorali desemnați de către P.P. „Șansă” în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

Argumentul Curții de Apel Chișinău precum că P.P. „Șansă” a înaintat acțiune în control normativ, fapt reținut prin decizia Curții Supreme de Justiție din 06 decembrie 2023, este neîntemeiat, or Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a reiterat această concluzie a Curții de Apel Chișinău în condițiile reținerii de către aceasta a temeiurilor de inadmisibilitate a acțiunii P.P. „Șansă” pe motiv că nu poate revendica, prin prisma art. 17 din Codul administrativ, încălcarea unui drept vătămat prin actului normativ, prescriind că de fapt P.P. „Șansă” este destinatarul actului administrativ contestat și nu este incident temeiul de inadmisibilitate prevăzut de art. 207 alin. (2) lit. e) din Codul administrativ. Prin decizia sa din 06 decembrie 2023, Curtea Supremă de Justiție a indicat că reclamantului, care de fapt este destinatar al efectelor actului administrativ contestat, nu-i poate fi aplicată regula acțiunii populare pentru a declara acțiunea inadmisibilă în conformitate cu prevederile art. 207 alin. (2) lit. e) din Codul administrativ și nu s-a specificat natura actului administrativ contestat (individual sau normativ).

Prin urmare, ținând cont de cele relatate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că Curtea de Apel Chișinău, ca instanță de fond, nu a cercetat pe deplin starea de fapt, prin care a neglijat prevederile art. 219 și 238 alin. (2) din Codul administrativ.

Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, principiul egalității armelor semnifică tratarea egală a părților pe toată durata desfășurării procedurii în fața unui tribunal, fără ca una din ele să fie avantajată în raport cu cealaltă parte din proces. Acest principiu este unul din elementele noțiunii mai largi de „proces echitabil”, ce impune fiecărei părți să i se ofere posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza sa, în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj în raport cu adversarul ei (cauza Ankerl contra Suediei, hotărârea din 18 februarie 1997; cauza Niderost -Huler contra Suediei, hotărârea 1997-1/24 noiembrie 1997).

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că art. 20 din Constituția Republicii Moldova prevede că, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Motivarea hotărârilor este o garanție pentru părți că, cererile lor au fost analizate cu atenție, și oferă posibilitatea exercitării controlului judiciar. Analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea, în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară, simplă, precisă, concisă și fermă, să aibă putere de convingere. Nemotivarea hotărârii sau o motivare necorespunzătoare atrage casarea ei.

Distinct justificărilor expuse supra, instanța de recurs învederează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care statuează că, întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Van den Hurk împotriva Olandei din 19 aprilie 1994, paragraful 61), iar pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

La capitolul legalității hotărârilor instanței de judecată, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, unde funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. CtEDO a menționat că, este motivată în mod corespunzător o decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (Hirvisaari împotriva Finlandei).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că, decizia primei instanțe nu conține nici o apreciere, ce ar determina definitiv și incontestabil certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns. Respectiv, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție este în imposibilitatea de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea hotărâri.

Ca urmare a celor reținute supra, în sensul art. 6 alin. (1) al CEDO, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ține să menționeze că, instanțele de judecată,

trebuie, să indice cu suficientă claritate motivele pe care-și întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, să prezinte noțiunile, ce implică o apreciere a faptelor supuse aprecierii. De asemenea, noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărârea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii și să nu se rezume doar la probarea concluziilor unei părți.

Așadar, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că cele menționate mai sus nu pot fi corectate în ordine de recurs, din cauza specificului acestora.

Instanța de recurs remarcă că, dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Din considerentele menționate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursurile înaintate, de a casa integral hotărârea instanței de fond și de a restitui cauza spre rejudecare în instanța de fond, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, Curtea de Apel Chișinău urmează să țină cont de circumstanțele constatate și să reexamineze cauza, adoptând o hotărâre legală, care să conțină răspunsuri la toate argumentele invocate de către participanții la proces, cu respectarea normelor de drept material și procedural pertinente speței.

În conformitate cu art. 245<sup>1</sup> alin (1) lit. a), 247, 248 alin. (1) lit. d) și alin. (2) din Codul administrativ, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

#### d e c i d e:

Se admit recursurile depuse de Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova și Serviciul de Informații și Securitate.

Se casează integral hotărârea din 12 decembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău și se restituie cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Partidul Politic „Șansă” împotriva Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, terț Serviciul de Informații și Securitate cu privire la anularea Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 92 din 03 noiembrie 2023, spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Aliona Miron

Judecători

Aliona Donos

Diana Stănilă